

Ніколаюк Т.А.

Національна Академія образотворчого мистецтва та архітектури

**ОЛЕКСАНДР НЕВСЬКИЙ:
ПІДСТУПНИЙ ШЛЯХ ДО ВЕЛИКОКНЯЖОЇ ВЛАДИ**

У статті досліджено діяння одного із «героїв» сучасної Росії Олександра Невського, який, уклавши союз із татарською адміністрацією і використавши військові каральні загони Орди, нахабно захопив владу у свого рідного брата Андрія Ярославича. Шляхом порівняльного аналізу літописних свідчень із висновками численних російських та іноземних істориків досліджена співпраця Олександра Ярославича із татарською Ордою у боротьбі із рідним братом Андрієм за великокняжу владу.

У результаті вивчення літописних свідчень виявлено, що починаючи з 1246 року Олександр Невський налагодив тісні дружні зв'язки з Ордою, побратавшись зі старшим сином хана Батия Сартаком. У 1247 році Олександр Ярославич та його молодший брат Андрій поїхали у столицю Золотої Орди за ярликом на Велике Володимирське княжіння, який отримав Андрій. Після цього Олександр Невський спочатку повернувся до Володимира-на-Клязьмі разом з братом, а потім опинився у Новгороді, де княжив до 1252 року.

Але у 1252 році Олександр Ярославич ганебно використав татарські каральні загони для захоплення великокняжої влади у рідного брата, чим в подальшому посприяв укоріненню татарського ярма у Заліських землях.

Ці факти розвінчують міфологеми про моральність, миролюбність та благовірність цього представника династії заліських Рюриковичів, чие 800-річчя з дня народження урочисто святкується на державному рівні у Росії.

Ключові слова: міфологеми, імперський дискурс, співпраця Олександра Невського із Золотою Ордою, ярлик на княжіння, каральні татарські загони.

Постановка проблеми. У сучасній путінській Росії урочисто відзначають 800-річчя з дня народження так званого «святого благовірного князя, захисника та рятівника Вітчизни» Олександра Невського. Підготовка до цієї «визначної події» «в цілях сохрания военно-политического, исторического и культурного наследства, укрепления единства российского народа» розпочалася у російській державі ще із 2014 року згідно з наказом президента Росії В. Путіна [1].

Масштабність святкувань у сусідній країні вражає: від онлайн-трансляцій на телебаченні, численних історичних марафонів, святкових православних служб, фестивалів на честь «видатного героя» до створення у жовтні 2021 року спеціальної виставки «Александр Невский. Имя, символ, легенда» у Збройній палаті Кремля, а також відкриття пам'ятника на нікопольському скиті Олександр-Невської Лаври у Ленінградській області та видання іконографічних зображень Олександра Невського із зібрання Державного музею пам'ятника «Ісакіївський Собор» [2].

Постать Олександра Невського стала морально-етичним та героїчним символом для нинішньої

російської влади. Міфологеми про «благовірного святого князя Олександра Ярославича» використовуються для військового, морального та патріотичного виховання російської молоді. Тому наразі актуальним для дослідження стає розвінчання історичних міфів про моральність та святість цього персонажу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для з'ясування відповідності методів досягнення політичної влади, які застосував князь Олександр Ярославич, церковним концептам про благовірність та святість авторка залучила літописні джерела. Адже доказовою базою будь-яких історичних подій і їх оцінок є передусім їх опис у наявних у нас історичних джерелах, а не міфологеми, сформовані пізніше за мотивами цих подій. Тому, вивчаючи питання щодо шляхів досягнення Олександром Ярославичем вершин політичної влади у Володимиро-Суздальському князівстві, авторка опиралася на літописні свідчення. Автори літописів докладно інформували читачів про хід історичних подій. І хоча пізніше в імперській Росії Літописні Своди були скомпільовані, все ж таки саме їхні свідчення надають досліднику

інформацію про рівень втручання татарської адміністрації у призначення Олександра Невського на найвищу посаду у Заліських землях XIII століття.

За місцем свого походження усі ранні письмові відомості XIII ст. про події у Заліських землях можна розділити на такі групи: I – новгородські, які увійшли до складу «Новгородской 1-й летописи старшого извода»; II – псковські, які увійшли до складу «Псковских 1-й, 2-й і 3-й летописей»; III – ростовські, які увійшли до складу «Суздальской летописи»; IV – суздальські, які увійшли до складу «Лаврентьевской летописи»; V – володимирські ранні, які відображені у «Повести о житии Александра Невского первой редакции».

Кожна із перших п'яти груп звісток XIII ст. виникла незалежно одна від одної. «Лаврентьевская летопись» має два списки – «Суздальскую летопись по Лаврентьевскому списку» і «Суздальскую летопись по Академическому списку». Найбільше інформації про отримання Олександром Невським великокняжої влади міститься у «Суздальской летописи по Лаврентьевскому списку».

Офіційна біографія Олександра Невського – «Повесть о житии и о храбрости благоверного и великого князя Александра» [3] була створена за часів правління сина Олександра Ярославовича Дмитра Олександровича. Більшість дослідників ще за радянських часів зазначали, що «Повесть о житии Александра Невского» можна вважати типовим літературним твором у жанрі княжого життєпису. Як слушно зауважив ще у 1940 році академік М. Тихомиров, «Повесть о житии...» належить насамперед до галузі літератури, а не історії [4].

Текст саме цієї повісті, де князь Олександр Невський визначається як святий заступник «Руської землі», служить історичним підґрунтям для сучасних російських істориків-міфологізаторів. Адже тексти літописів не підтверджують факти про святість і благовірність Олександра Ярославовича.

Для з'ясування рівня співпраці Олександра Ярославовича із татарською Ордою у боротьбі із рідним братом Андрієм за великокняжу владу авторка також застосувала метод порівняльного аналізу авторських літописних свідчень із висновками багатьох російських та іноземних істориків.

Потрібно відразу зауважити, що наявні дві протилежні оцінки діяльності Олександра Невського. Російська православна церква і офіційні російські історики виправдовують його союз із Ордою як досягнення мудрого політика, який своїми діями зберіг православну церкву і свій народ від оста-

точного поневолення монголо-татарами. Такої думки дотримувалися відомі царські історики М. Карамзін (1766–1826 рр.) [5], С. Соловйов (1820–1879 рр.) [6] та відомий радянський історик Л. Гумільов (1912–1992 рр.) [7], які вважали, що союз Олександра Невського, тобто симбіоз Ординський і Суздальський проти католицького Заходу, є правильним рішенням та вершиною дипломатичної думки Олександра Невського.

Можна стверджувати, що образ Олександра Невського у працях сучасних російських істориків також однозначно подається у тонах імперського дискурсу. Наприклад, професор МДУ Д. Володіхін на честь святкування 800-річчя Олександра Невського видав монографію «Александр Невский: воин, государь, святой», в анотації до якої зазначив: «Святой благоверный великий князь Александр Ярославич, прозванный Невским, – пример для православного христианина на многие поколения вперед. Он же – величайший образец для православных правителя и полководца» [8].

Однак окремі дослідники стверджували, що Олександр Невський ганебно використав татарські каральні загони для захоплення влади у рідного брата, чим в подальшому зламав дух спротиву татаро-монгольської Орди. Царський історик В. Татищев (1686–1750 рр.) був першим, хто критично оцінив дії Олександра Невського, які він використовував для захоплення влади у Великому Володимирському князівстві [9]. Британський історик Дж. Феннел також зазначав, що початком татарського ярма слід вважати княжіння Олександра Невського у 1252 році у Володимирі-на-Клязьмі: «вмешательство Александра в 1252 году, его роль в разгроме татарами двух его братьев фактически положили конец действительному сопротивлению русских князей Золотой орде на многие годы вперед. ... Александр не сделал ничего, чтобы поддержать этот дух сопротивления Золотой орды. Требуется беспредельная щедрость сердца, чтобы назвать его политику самоотверженной» [10, с. 107].

Постановка завдання. Авторка наукового дослідження ставить перед собою за мету на основі порівняльного аналізу текстів історичних джерел і аргументів дослідників з'ясувати методи, які використовував Олександр Ярославович для досягнення вершин політичної влади у Володимиро-Суздальському князівстві, а також вивчити інформацію про рівень втручання татарської адміністрації під час призначення Олександра Невського на найвищу у Заліських землях у XIII ст. посаду.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У «Суздальському літопису по Лаврентіївському списку» вони викладаються у такій послідовності. У 1252 році *«иде Александр князь Новгородский Ярославич в татары. И отпусти его с честью великой и дал ему старейшину ногтей братья его»* [11, с. 473]. Далі літописець розповідає про те, що Андрій *«уже давно задумал вместе со своими боярами бегать и нежели Цезарем служить»* [11, с. 473], тобто монголам. Можна вважати, що про ці наміри свого брата татарам розповів саме Олександр. Потім автор літопису надає інформацію про жакливі наслідки татарського походу темника Неврюя проти Андрія Ярославича, що перетворився на каральну експедицію проти мешканців його земель та родини князя [11, с. 473; 12, с. 524]. А вже після цього відбувся приїзд Олександра у Володимир-на-Клязьмі. Тобто Олександр приїхав у Суздальську землю після навали татарської рати, тому можна вважати, що Олександр мав відношення до організації цієї каральної операції проти свого рідного брата.

Для того, щоб зрозуміти взаємозв'язок між поїздкою Олександра в Орду і появою на Суздальщині каральної татарської експедиції проти Андрія Ярославича, нагадаємо попередні історичні події, а саме детально розглянемо взаємостосунки Олександра Невського із монгольським ханом Батием та його старшим сином Сартаком, з яким Олександр Невський побратався. Історики Російської імперії повідомляють про це із захопленням і вважають, що це дуже важлива подія, яка врятувала майбутні російські землі від монголо-татарських пограбувань. Наприклад, історик Л. Гумільов вважає: *«В 1251 г. Александр приехал в Орду Батия, подружился, а потом побратался с его сыном Сартаком, вследствие чего стал приемным сыном хана. Союз Орды и Руси осуществился благодаря патриотизму и самоотверженности князя Александра. В соборном мнении потомков выбор Александра Ярославича получил высшее одобрение. За беспримерные подвиги во имя родной земли русская православная церковь признала князя святым»* [7, с. 71].

Український дослідник В. Білінський [13] висловлює протилежну оцінку щодо братання Олександра із Сартаком. На його думку, цей факт доводить, що Олександр реально діяв в інтересах Орди, бо став названим сином хана Батия. І тому непереконливим видається аргумент Л. Гумільова про те, що Олександр це зробив заради блага Батьківщини і для того, аби якимось чином полегшити монголо-татарське ярмо.

В. Білінський взагалі стверджує, що Олександр виріс у степу серед татар і вже з дитинства ментально був монголом і заручником у Батия. Посол Плато Карпіні [14, с. 29, 82], який у 1246 році перебував у ставці Батия, відзначав, що один із синів Ярослава Всеволодовича – батька Олександра – був заручником у Золотій Орді. Правда, Плато Карпіні при цьому не згадав імені цього сина. В. Білінський зробив припущення, що Плато Карпіні мав на увазі саме Олександра Ярославича, тому що саме він побратався із Сартаком. Цей факт, на думку дослідника, пояснює наступні зухвали вчинки Олександра щодо захоплення ним влади у власного рідного брата.

Дійсно, згідно з текстом *«Суздальской летописи по Лаврентиевскому списку»*, починаючи з 1246 року Сартак керував руськими справами в Орді під час відсутності свого батька і почав впливати на призначення Рюриковичів князями у їхніх заліських вотчинах. Суздальський літописець згадує про надані за участю Сартака впродовж 1246–1250 років ярлики на княжіння декільком представникам Рюриковичів [11, с. 471–472]. Тобто можна вважати, що у Олександра Невського як побратима Сартака були розв'язані руки у боротьбі за Великокняжий престол.

У 1247 році Олександр Ярославич та його молодший брат Андрій поїхали у столицю Золотої Орди за ярликом на княжіння, причому молодший Андрій приїхав першим [11, с. 472]. Але Батий вирішив переправити обох братів у столицю Монгольської імперії Каракорум, тому що тоді він ще не міг самостійно приймати рішення про призначення на посади. Швидше за все брати таки добралися до Каракоруму, бо у 1249 році Олександр отримав ярлик на княжіння у Києві, а Андрій був призначений Великим Володимирським князем [11, с. 472]. Саме в цей час у Каракорумі йшла боротьба за владу. У ній керувала і приймала братів регентша Огуль-Гаймиш, вдова монгольського хана Гуюка, який, за однією із версій, був отруєний Батием. Історик Л. Гумільов вважає, що саме вона *«отдала власть на Руси детям отравленного Ярослава: Александру – великое княжение и разрушенный Киев, а Андрею – богатое Владимирское княжество»* [7, с. 71]. На думку радянського історика В. Пашуто, вона винесла рішення на користь молодшого брата Андрія, тому що була вороже налаштована до Олександра як ставленика Батия [15].

Однак В. Білінський вважає, що Андрій отримав ярлик тільки тому, що Олександр взагалі не їздив у Каракорум, а залишався у заручниках

при дворі Батія і не мав права залишати його двір «*Батий віддав у 1249 році володимирський великокнязівський престол братові Олександра – Андрію, тільки тому, що й у 1249 році Олександр далі сидів при ставці Батія в аманатах. Це підтвердив у 1246–1247 роках великий мандрівник і посол – Плано Карпіні*» [13, с. 99].

Дж. Феннел вважає, що Олександр все ж таки їздив за ярликом і отримав його від ханши Огуль-Гаймиш на посаду князя Київського та Південної Русі «*...регентша, вдова Гуюка, решила дати Андрею право на великокняжеский престол во Владимире, а Александр получил «Кыев и всю Руськую землю (т. е. всю Южную Русь)*» [10, с. 95].

Як вважає царський історик С. Соловйов: «*Невський мог считать себя вправе сердиться на младшего брата, видит в нем хищника прав своих*» [6]. У 1249 році Олександр і Андрій повернулись до Володимира-на-Клязьмі, де, як свідчать літописи, взяли участь у декількох похованнях своїх родичів [11, с. 472]. В. Білінський вважає, що Олександр не поїхав до Києва тільки тому, що там вже княжив Данило Галицький, якого мандрівник Плано Карпіні називав королем Русі.

Згідно зі свідченнями автора «*Новгородской 1-й летописи старшого извода*», влітку 1250 року (в лето 6758) Олександр Невський повернувся до Новгороду [16, с. 62]. А суздальський літописець згадує Олександра Ярославича як новгородського князя у 1251 році [11, с. 472]. Таким чином, Олександр Невський до 1252 року перебував у Новгороді, де у цей період важко перехворів [11, с. 472–473].

Отже, молодший брат Олександра Андрій Ярославич легально стає великим Володимирським князем і керує цим князівством з 1248 до 1252 року. На жаль, практично нічого невідомо про п'ятирічне княжіння Андрія. Із його особистого життя ми знаємо тільки, що наприкінці 1250 року митрополит Київський і всієї Русі Кирило повінчав Андрія з дочкою Галицько-Волинського князя Данила [11, с. 472]. Царський історик М. Карамзін стверджував, що брат Невського «*Андрей, зять Данила Галицкого, хотя имел душу благородную, но ум ветреный и неспособный отличать истинное величие от ложного, княжа во Владимире, занимался более звериной ловлею, нежели правлением...*» [5]. Хоча у літописних джерелах відсутні свідчення, які б підтверджували таку негативну характеристику Андрія Ярославича.

А далі відбувся політичний переворот 1252 року, у результаті якого Олександр Невський за підтримки татар усунув свого брата Андрія із

Володимирського трону. Хронологія цих подій наступна. Олександр поїхав в Орду, після чого звідти проти Андрія Ярославича був відправлений військовий загін татар під керівництвом полководця Неврюя [11, с. 473; 12, с. 524], який у липні 1252 року розгромив військо Андрія та його брата Ярослава у битві під Переяславлем [11, с. 473]. Після цього Андрій, не знайшовши притулку у Новгороді, втік до Швеції. А Олександр Невський з триумфом повернувся зі своїми старійшинами до столичного Володимира-на-Клязьмі й зайняв великокняжий престол [11, с. 473].

Як вважав історик В. Татіщев, Олександр Невський, який так й не змірився з призначенням молодшого брата на великокняжий престол, за своєю ініціативою поїхав в Орду до свого побратима Сартака зі скаргою на рідного брата [9]. В. Татіщев стверджував, що Олександр скаржився Батію і Сартаку на свого брата, великого князя Андрія, що той нібито збирає данину для татар, але повністю її не віддає. Тобто Олександр міг переконати Сартака про великі збитки для ординського бюджету від діяльності Андрія.

Отже, факти свідчать про те, що саме після поїздки Олександра Невського до Орди з доносом на свого брата ординська адміністрація прийняла рішення про усунення від влади Андрія і організувала каральну експедицію. Татарський похід на володіння Андрія відбувся під проводом Неврюя, який розорив Переяславль-Заліський і пограбував багато селищ [12, с. 524]. І саме Олександр, на думку В. Татіщева, винен у цьому руйнуванні.

Під час цього походу також була схоплена і вбита невістка Олександра, а брати Олександра Ярослав і Андрій зазнали поразки від татар. І, як вважає Дж. Феннел, ніякі посилання на вищі політичні міркування не можуть служити виправданням того, що запрошені Олександром татари вбили дружину його брата та пограбували його володіння.

Але докази В. Татіщева відкидаються деякими науковцями, які звинувачують його у так званих «історичних реконструкціях». Так, сучасний український історик О. Толочко стверджує, що у тексті «*Истории Российской*» В. Татіщева літописні свідчення не відокремлені від домислів [17, с. 35, с. 39–40].

Натомість російській історик Д. Володікін стверджує, що «*...появление Неврюевой рати – результат крайней политической неосторожности его брата Андрея. Андрей своим легкомыслием губил Русь, а Александр спасал ее*» [18]. Тобто, на його думку, Олександр не скаржився

на Андрія, а Батий із Сартаком у 1252 році самостійно вирішили нанести превентивний удар по Андрію Ярославичу, дізнавшись про те, що він намагався створити антиординський союз із Данилом Галицьким. Виходить, що Андрій мав власну провину в тому, що Батий надіслав проти нього каральну експедицію, а Олександр ніякого відношення до цього не має. А оскільки його обидва брати Андрій і Ярослав були розгромлені татарами, то Олександр після цього просто був змушений прийняти вільний Володимирський трон.

Однак, як свідчить літописець, у 1252 році Олександр із тріумфом повернувся до Володимира саме з татарами, де його зустріли біля Золотих воріт митрополит із ігуменами і громадяни [11, с. 473]. В. Білінський стверджує: «... Він (Невський) чітко розумів, що має єдиний шанс посісти володимирський великокнязівський пре-

стол, прибравши з дороги брата Андрія. І слід було квапитися, доки влада була в руках у анди – Сартака. Олександр, так званий Невський, скористався своїм підлим шансом» [13, с. 104].

Висновки. Олександр Невський у 1252 році захопив великокняжу владу за підтримки татарських каральних загонів, що ознаменувало початок епохи підпорядкування суздальської землі татарському пануванню. Олександр був безпринципним політиком, який діяв не в інтересах своєї країни, а заради захоплення Володимирського престолу у рідного брата. Невський не був ні благовірним, ні святим, як стверджує сучасна російська пропаганда. Літописні факти розвінчують міфологему про моральність, миролюбність цього представника династії залських Рюриковичів, чие 800-річчя з дня народження урочисто святкується у Росії на державному рівні.

Список літератури:

1. Путин В.В. Указ о праздновании 800-летия со дня рождения Александра Невского. 24. Июня 2014 года. URL: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docview&page=1&print=1&nd=102353806&rdk=0&&empire>
2. Защитник и праведник земли Русской: в поисках образа. Иконография святого благоверного князя Александра Невского в произведениях из собрания Государственного музея-памятника «Исаакиевский собор». Под ред. Ю. Мудрова. Санкт-Петербург : ГМП «Исаакиевский собор». URL: <https://anevsky800.ru>
3. Повесть о житии и о храбрости благоверного и великого князя Александра. Подготовка текста, перевод и комментарии В. И. Охотниковой. Библиотека литературы древней Руси. Том 5. Электронные публикации Института русской литературы (Пушкинского Дома) РАН. URL: <http://lib.pushkinskiydom.ru/Default.aspx?tabid=4962>
4. Тихомиров М.Н. Сражение на Неве. *Военно-исторический журнал*. 1940. № 7(12). С. 99.
5. Карамзин Н.М. История государства Российского. Том IV. Глава II. URL: http://www.spsl.nsc.ru/history/karam/kar04_02.htm
6. Соловьев С.М. История России с древнейших времен. Том 3. Глава III. URL: <http://www.spsl.nsc.ru/history/solov/main/solv03p3.htm>
7. Гумилев Л.Н. От Руси до России: очерки этнической истории. Москва : Айрис-Пресс, 2015. 320 с.
8. Володихин Д.М. Александр Невский: воин, государь, святой. Москва : Издательство Московской Патриархии. 2021. 232с. URL: <https://pravchenie.ru/books/istoriya-tserkvi/aleksandr-nevskiy-voin-gosudar-svyatoy/>
9. Татищев В.Н. История Российская. Часть 3. Электронная книга. URL: https://librebook.me/istoriia_rossiiskaia_chast_3/vol1/3
10. Фенел Джон. Кризис средневековой Руси. 1200–1304 гг. Москва : Прогресс, 1989. 291 с.
11. Полное собрание русских летописей, издаваемое постоянною историко-археографической комиссией Академии Наук СССР. (ПСРЛ). Т. I. Лаврентьевская летопись. Вып. 2: Суздальская летопись по Лаврентьевскому списку. Издание 2-е. Ленинград: Издательство Академии Наук СССР, 1927. Тит. л. + 200 (289-48) стб. URL: http://psrl.csu.ru/toms/Tom_01.shtml
12. Полное собрание русских летописей, издаваемое постоянною историко-археографической комиссией Академии Наук СССР. (ПСРЛ). Т. I. Лаврентьевская летопись. Вып. 3: Приложения. Продолжение Суздальской летописи по Академическому списку. Издание 2-е. Ленинград: Издательство Академии Наук СССР, 1928. Тит. л. + 62 (489-540) стб.+37 нен. стр. URL: http://psrl.csu.ru/toms/Tom_01.shtml
13. Білінський В.Б. Країна Моксель, або Московія. Роман-дослідження. Книга 1. Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 2009. 376 с.
14. Джиованни дель Плано Карпини. История Монгалов. Гильом де Рубрук. Путешествие в Восточные страны. Редактор Г.П. Богоявленский. Москва : Государственное издательство географической литературы, 1957, 287 с.
15. Пашуто В.Т. Александр Невский. (ЖЗЛ). Москва : Молодая гвардия, 1974. 160 с. URL: http://militera.lib.ru/bio/pashuto_vt01/01.html

16. Полное собрание русских летописей, изданное по высочайшему повелению археографической комиссией (ПСРЛ). Т. III. IV. Новгородские летописи. Новгородская первая летопись. Санкт-Петербург : в типографии Эдуарда Праца, 1841. 316 с. URL: http://psrl.csu.ru/toms/Tom_03.shtml

17. Толочко А.П. «История Российская» Василия Татищева: Источники и известия. Москва : Новое литературное обозрение; Киев : Критика, 2005. 544с. URL: <http://history.org.ua/Libria/UA/966-7679-62-4/966-7679-62-4.pdf>

18. Володихин Д.М. Специальный проект. 800 лет Александру Невскому: битвы князя и за князя. 12.09.2021 г. URL: <https://rg.ru/2021/09/12/800-let-aleksandru-nevskomu-bitvy-kniazia-i-za-kniazia.html>

Nikolaiuk T.A. ALEXANDER NEVSKY: A CUNNING WAY TO GREAT PRINCE'S POWER

The article examines the actions of one of the “heroes” of modern Russia, Alexander Nevsky, who, having entered into an alliance with the Tatar administration and using the military punitive units of the Horde, brazenly seized power from his brother Andriy Yaroslavych's. Alexander Yaroslavych's cooperation with the Tatar Horde in the struggle with his brother Andriy for the Grand Ducal power was studied by a comparative analysis of chronicles with the conclusions of numerous Russian and foreign historians.

A study of the chronicles revealed that, beginning from 1246, Alexander Nevsky established close friendly relations with the Horde, twinning with the eldest son of Khan Batu Sartak. In 1247, Alexander Yaroslavych and his younger brother Andriy went to the capital of the Golden Horde for a label on the Great Vladimir Reign, which Andriy received it. After that, Alexander Nevsky first returned to Vladimir-on-Klyazma with his brother, and then found himself in Novgorod, where he ruled until 1252.

But in 1252 Alexander Yaroslavych shamefully used the Tatar punitive detachments to seize the power of the Grand Duke from his brother, which later contributed to the establishment of the Tatar yoke in the Zalis lands.

These facts debunk the mythology of morality, peace and piety of this representative of the Zalis Rurikovich dynasty, whose 800th birthday is solemnly celebrated at the state level in Russia.

Key words. *Mythologems, imperial discourse, Alexander Nevsky's collaboration with the Golden Horde, a label for the reign, punitive Tatar troops.*